

Þriðjudaginn 27. september 1994.

Nr. 381/1994.

Protabú Miklagarðs hf.

(Jóhann H. Níelsson hrl.)

gegn

Einari Erlendssyni

(Andri Árnason hrl.)

Kærumál. Gjaldprotaskipti. Skuldaröð. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Hrafn Bragason, Guðrún Erlendsdóttir, Haraldur Henrysson, Hjörtur Torfason og Markús Sigurbjörnsson.

Sóknaraðili skaut þessu máli til Hæstaréttar samkvæmt heimild í 179. gr. laga nr. 21/1991 um gjaldprotaskipti o. fl. með kæru 8. júlí 1994, sem barst réttinum ásamt kærumálgögnum 12. ágúst sl. Kærður er úrskurður Héraðsdóms Reykjavíkur, upp kveðinn 1. júlí 1994, þar sem er viðurkenndur forgangsréttur fyrir kröfu varnaraðila, að fjárhæð 560.013 krónur, við gjaldprotaskipti á búi Miklagarðs hf. Sóknaraðili krefst, að þessum úrskurði verði hrundið og hann sýknaður af kröfum varnaraðila í málinu. Þá krefst sóknaraðili málskostnaðar í héraði og kærumálskostnaðar úr hendi varnaraðila.

Varnaraðili krefst staðfestingar hins kærða úrskurðar og kærumálskostnaðar.

I.

Í máli þessu er deilt um, hvornig kröfum varnaraðila, sem hann styður við samning á milli sín og Miklagarðs hf. frá 30. janúar 1992, verði skipað í skuldaröð við gjaldprotaskipti á búi félagsins. Samkvæmt kröfulýsingu varnaraðila, dagsettri 27. september 1993, eru kröfurnar nánar tiltekið þessar:

Laun samkvæmt launaseðli, dags. 1. júlí 1993	kr.	158.271
Orlof fyrir orlofsárið 1992 til 1993	–	352.133
Áunnið orlof vegna maí og júní 1993	–	47.811
Innheimtupóknun	–	5.656
Virðisaukaskattur af þeirri þóknun	–	1.386

Frá dregst úttekt vegna vörukaupa – 5.244

Samtals kr. 560.013

Varnaraðili telur þessar kröfur eiga undir 1. og 3. tl. 1. mgr. 112. gr. laga nr. 21/1991 og njóta þannig stöðu í skuldaröð sem forgangskröfur. Í skrá um lýstar kröfur í þrotabú Miklagarðs hf. eru þessar kröfur varnaraðila viðurkenndar sem almennar kröfur, en sóknaraðili telur varnaraðila ekki geta notið forgangsréttar fyrir þeim, þar sem hann hafi verið verktaki í þjónustu Miklagarðs hf., en ekki launþegi.

II.

Samkvæmt gögnum málsins gerðist varnaraðili fastur starfsmaður Miklagarðs hf. með ráðningarsamningi, dagsettum 26. júní 1990, og var starfsheiti hans yfirmsiður. Í kringum áramótin 1991 og 1992 hófust viðræður á milli varnaraðila og forráðamanna félagsins um nýjan samning um störf hans, og leiddu viðræðurnar til þess, að fyrrnefndur samningur var gerður 30. janúar 1992. Samkvæmt heiti sínu er þetta verkamningur, og er varnaraðili þar nefndur verktaki, en félagið verkkaupi.

Í samningnum er skyldum verktaka lýst á þann hátt, að hann hafi eftirlit með, framkvæmi og/eða stjórnari öllum viðgerðum og viðhaldi húsnæðis, tækja og innréttinga verkkaupa. Er mælt fyrir um, að verktaki beri ábyrgð á aðkeyptum iðnaðarmönnum og sjái um samningsgerð við þá í samráði við framkvæmdastjóra verkkaupa. Verktaka beri einnig að sjá um öll efniskaup vegna framkvæmda, hann eigi að fara yfir reikninga fyrir aðkeypt efni og vinnu og beri ábyrgð á, að þeir séu í samræmi við gerða samninga. Þá er tekið fram, að verktaki vinni samkvæmt verkáætlun, sem sé gerð fyrir hvert ár í senn, eftir að framkvæmdastjóri verkkaupa hefur samþykkt hana, en verktaki megi ekki hefja verk nema að fengnu slíku samþykki.

Endurgjald til verktaka er ákveðið þannig í samningnum, að hann fái greiddar 250.000 krónur mánaðarlega auk virðisaukaskatts, en fjárhæðin taki breytingum í samræmi við almenna kjarasamninga hverju sinni. Verktaki eigi einnig að fá greitt fyrir afnot eigin bifreiðar með ákveðinni fjárhæð fyrir hvern ekinn kílómetra samkvæmt akstursdagbók. Tekið er fram, að miðað sé við, að heildarfjöldi vinnustunda fari ekki yfir þrjú hundruð á mánuði. Verði sér-

stök útköll til þess, að vinnustundir verði fleiri, beri verkkaupa að greiða fyrir hverja vinnustund 0,5% af „mánaðarlaunum“, sem svo eru nefnd í samningnum, en verktaki verði að sanna viðveru með skráningu á stimpilklukku. Um tilhögun á greiðslum er mælt svo fyrir, að þær verði inntar af hendi gegn framvísun reiknings 1. hvers mánaðar og fari um launabókhald félagsins.

Í lokagrein samningsins er kveðið á um, að hann gildi frá 1. janúar 1992 til 31. desember 1993, og geti hvor aðili um sig sagt honum upp með þriggja mánaða fyrirvara. Komi ekki til uppsagnar, fram- lengist samningurinn um sex mánuði í senn með sama uppsagnar- fresti.

Af hálfu varnaraðila hefur komið fram, að í viðræðum við framkvæmdastjóra Miklagarðs hf. í kringum áramótin 1991 og 1992 hafi hann látið í ljós, að hann vildi gera varanlegan ráðningarsamning, þar sem launakjör sín yrðu bætt. Framkvæmdastjórinn hafi ekki viljað fallast á launakröfur hans, nema gerður yrði svokallaður „verksamningur“. Laun varnaraðila yrðu hækkuð þar, en á móti yrði hann að standa skil á öllum launatengdum gjöldum og virðis- aukaskatti, sem legðist við umsamda fjárhæð. Sagði varnaraðili í munnlegri skýrslu sinni fyrir dómi, að af hálfu Miklagarðs hf. hefði sér verið tjáð, að með þessu fengist sambærileg útkoma við þá, sem hann vildi, enda fengi hann hærri laun og héldi öllu því, sem hann hafði. Hann hefði ekki átt kost á að fá kröfum sínum framgengt á annan hátt og því gengið að þessum samningi. Þessari frásögn um aðdragandann að gerð samningsins hefur ekki verið mótmælt sér- staklega af hálfu sóknaraðila.

III.

Eins og mál þetta er lagt fyrir af aðilum, stendur ágreiningurinn á milli þeirra um, hvort talið verði, að samningurinn frá 30. janúar 1992 sé vinnusamningur og hafi þannig leitt af sér kröfu handa varnaraðila um laun eða annað endurgjald fyrir vinnu, sem verði skipað í skuldaröð samkvæmt 1. tl. 1. mgr. 112. gr. laga nr. 21/1991, eða hvort hann sé verksamningur og kröfur samkvæmt honum eigi þannig undir 113. gr. laganna.

Fallast má á, að niðurstaða um þetta ágreiningsatriði geti ekki út af fyrir sig ráðist af því, að umræddur samningur sé nefndur verk-

samningur og aðilar að honum kallist þar verktaki og verkkaupi. Fer það eftir heildarmati á efni samningsins og þeim starfa, sem varnaraðili tók að sér. Varnaraðili þáði föst mánaðarlaun, átti rétt á uppsagnarfresti, og laun hans tóku breytingum eftir almennum kjarasamningum. Samningurinn, sem forráðamenn Miklagarðs hf. gerðu við hann 30. janúar 1992, svo og aðstaða hans hjá fyrirtækinu hafði svip venjulegs samnings verkstjóra að flestu leyti. Með honum voru varnaraðila ekki falin ákveðin verk, er greitt væri fyrir miðað við skil á þeim, heldur tók hann að sér að sinna ákveðinni tegund verkefna og leggja til þeirra persónulega vinnu sína, er hann hafði að fullu aðalstarfi. Verður að telja, að til þess að samningurinn verði virtur sem verksamningur, þurfi hann að vera það samkvæmt efni sínu. Ekki er uppi ágreiningur um fjárhæð kröfu varnaraðila. Með þessum athugasemdum ber að staðfesta hinn kærða úrskurð.

Kærumálskostnaður ákveðst eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Hinn kærði úrskurður skal vera óraskaður.

Sóknaraðili, þrotabú Miklagarðs hf., greiði varnaraðila, Einari Erlendssyni, 50.000 krónur í kærumálskostnað.

S é r a t k v æ ð i

Guðrúnar Erlendsdóttur og Markúsar Sigurbjörnssonar

Í atkvæði meiri hluta dómara er lýst þeim samningi, sem varnaraðili gerði við Miklagarð hf. 30. janúar 1992 og var samkvæmt heiti sínu verksamningur. Við erum sammála meiri hlutanum um, að niðurstaða um ágreining málsaðila um, hvernig kröfum varnaraðila verði skipað í skuldaröð, geti ekki út af fyrir sig ráðist af því, að umræddur samningur sé nefndur verksamningur og aðilar að honum kallist þar verktaki og verkkaupi. Í ljósi þessarar yfirskriftar á samningnum og orðnotkunar þar að öðru leyti teljum við á hinn bóginn, að það verði að hvíla á þeim, sem heldur fram, að samningurinn sé annars eðlis en þetta bendir til, að sýna fram á það.

Í málinu er óumdeilt, að samningur varnaraðila við Miklagarð hf. fól í sér, að hinn fyrrnefndi fengi greiðslur fyrir störf sín í þágu fé-

lagsins samkvæmt reikningi og með virðisaukaskatti. Í því sambandi verður að hafa í huga, að samkvæmt 3. gr. laga nr. 50/1988 um virðisaukaskatt hvílir skylda til að innheimta virðisaukaskatt með þessum hætti í meginatriðum ekki á öðrum einstaklingum en þeim, sem í atvinnuskyni eða með sjálfstæðri starfsemi selja eða afhenda vörur eða verðmæti eða inna af hendi skattskylda vinnu eða þjónustu. Einnig er óumdeilt, að ekki var ætlast til, að greiðslur til varnaraðila samkvæmt samningnum yrðu skertar með frádrætti vegna iðgjalda til lífeyrissjóðs, félagsgjalda til stéttarfélags eða staðgreiðslu opinberra gjalda. Ekki var heldur ætlast til, að Mikligarður hf. stæði skil á framlagi vinnuveitanda til lífeyrissjóðs vegna starfa varnaraðila eða bæri skylda til að greiða vegna þeirra opinber gjöld, sem tengjast launagreiðslum. Þá hefur varnaraðili ekki sýnt fram á, að það hafi verið ætlunin, að hann nyti réttar til launa í veikinda-tilvikum, líkt og væri samkvæmt kjarasamningi. Varnaraðili hefur ekki heldur sýnt fram á, að hann hafi vegna samnings síns við Miklagarð hf. notið réttar til launa í uppsagnarfresti samkvæmt lögum eða kjarasamningi, þótt ákvæði hafi verið þar um uppsögn.

Pegar þessi atriði eru virt, teljum við ekki unnt að fallast á, að varnaraðila hafi tekist að sýna fram á, að réttarsamband hans við Miklagarð hf. á grundvelli samnings þeirra frá 30. janúar 1992 hafi verið þess eðlis, að kröfur samkvæmt honum geti átt undir ákvæði 1. og 3. tl. 1. mgr. 112. gr. laga nr. 21/1991. Samkvæmt þessu teljum við, að taka verði til greina kröfu sóknaraðila með því að hafna kröfu varnaraðila um, að lýstar kröfur hans, að fjárhæð 560.013 krónur, verði viðurkenndar sem forgangskröfur við gjaldþrotaskipti á búi Miklagarðs hf. Þá teljum við rétt, að málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti falli niður.

Úrskurður Héraðsdóms Reykjavíkur 1. júlí 1994.

Mál þetta, sem tekið var til úrskurðar 14. júní sl., var þingfest 24. maí 1994 til úrlausnar um ágreining um lýsta kröfu Einars Erlendssonar, kt. 021239-3809, í þrotabú Miklagarðs hf.

Bú Miklagarðs hf. var tekið til gjaldþrotaskipta 15. júní 1993 með úrskurði, upp kveðnum í Héraðsdómi Reykjavíkur.

Ástráður Haraldsson hdl. og Jóhann H. Níelsson hrl. voru skipaðir skiptastjórar í búinu sama dag.

Að loknum kröfulýsingarfresti var boðað til skiptafundar í búinu 3. nóv-

ember 1993, en með bréfi 22. október s. á. höfnuðu skiptastjórar kröfu sóknaraðila sem forgangskröfu, sem áréttað var með bréfi, dags. 2. desember 1993. Þar sem ekki tókst að jafna þann ágreining, sem upp var kominn vegna afstöðu skiptastjóra til kröfunnar, var ágreiningnum vísað til úrlausnar Héraðsdóms Reykjavíkur með bréfi, dags. 28. desember 1993.

Sóknaraðili er Einar Erlendsson, kt. 021239-3809, Rjúpufelli 27, Reykjavík.

Varnaraðili er þrotabú Miklagarðs hf., kt. 601083-0869.

Dómkröfur sóknaraðila eru þær, að krafa hans í þrotabú Miklagarðs hf., að fjárhæð 560.013 kr., verði ásamt vöxtum skv. lögum nr. 25/1987 viðurkennd sem forgangskrafa í búíð, svo sem kröfunni var lýst 27. september 1993.

Þá er krafist málskostnaðar að mati dómsins.

Dómkröfur varnaraðila eru, að hann verði sýknaður af kröfum sóknaraðila.

Þá er krafist málskostnaðar að mati dómsins.

Málavextir, málsástæður og lagarök sóknaraðila.

Sóknaraðili lýsir málavöxtum á þann veg, að hann hafi byrjað störf sem verktaki hjá varnaraðila við stofnun hans og unnið að ýmsum verkefnum. Árið 1990 hafi hann gerst starfsmaður varnaraðila, og gerður hafi verið við sig ráðningarsamningur til bráðabirgða af því tilefni. Um áramótin 1991–1992 hafi hann krafist þess, að gerður yrði við sig varanlegur ráðningarsamningur, auk þess sem hann hefði krafist breytinga á launakjörum, þar sem umsvif starfsins hefðu aukist til muna.

Framkvæmdastjóri varnaraðila hafi ekki getað fallist á kröfur sóknaraðila, nema gerður yrði svokallaður „verksamningur“, þar sem laun sóknaraðila hefðu verið hækkuð frá því, sem áður var, en á móti hefði komið, að sóknaraðili hefði sjálfur þurft að standa skil á öllum launatengdum gjöldum auk virðisaukaskatts, sem greiddur hefði verið ofan á umsamda fjárhæð. Að öðru leyti hefði hann notið allra þeirra réttinda, sem hann hefði áður átt, og borið flestar þær skyldur, sem áðurgreindur ráðningarsamningur og almennar reglur um réttindi og skyldur launþega gera ráð fyrir.

Samningurinn sé nefndur verksamningur, auk þess sem sóknaraðili sé nefndur verktaki í samningnum og varnaraðili verkkaupi.

Sóknaraðili bendir á, að þess beri hins vegar að gæta, að efni samningsins og inntak segi til um það, hvort viðkomandi sé verktaki eða launþegi í skilningi laga, en ekki einungis fyrirsögn hans eða annað orðtak.

Þar sem ekki sé að finna nákvæma skilgreiningu á skilunum milli launþega og verktaka, ráðist það af almennum sjónarmiðum vinnu- og verktakaréttar, til hvors hópsins viðkomandi teljist. Fjöldamörg atriði komi þar til álita, sem öll verði að skoða í heild.

Vissulega megi halda því fram, að fyrirsögn samningsins og skattgreiðslur bendi til þess, að um verksamning sé að ræða. Sama megi segja um greiðslu launatengdra gjalda, en sóknaraðili hafi sjálfur séð um skil á öllum slíkum gjöldum.

Á móti komi í fyrsta lagi, að sóknaraðili hafi þegið föst laun í hlutfalli við lengd vinnutíma sbr. 7. gr. samnings, auk þess sem honum hafi verið gert að vinna verkið persónulega, en samningurinn hafi byggst á því, að sóknaraðili innti sjálfur af hendi það vinnuframlag, sem þar var gert ráð fyrir.

Þá hafi sóknaraðili lotið verkstjórn og vinnuskipulagningu framkvæmdastjóra varnaraðila, þrátt fyrir það að hann ynni skv. verkáætlun fyrir hvert ár í senn. Samkvæmt 5. gr. samningsins hafi verkáætlun verið brotin niður í mánuði og vikur, en auk þess hafi framkvæmdastjóri þurft að samþykkja áætlunina með undirskrift sinni. Sóknaraðila hafi ekki verið heimilt að hefja verk, nema framkvæmdastjóri eða staðgengill hans hefði veitt samþykki sitt. Sóknaraðila hafi verið gert að koma á ákveðinn stað og tíma til vinnu, sem sanna skyldi með skráningu á stimpilklukku. Sóknaraðili hafi því lotið virku eftirliti þeirra, sem unnið var fyrir, sbr. 2. og 5.–7. gr. samningsins.

Þá hafi árangur þeirrar vinnu, sem sóknaraðili innti af hendi skv. nefndum samningi, algerlega verið á ábyrgð varnaraðila, en sóknaraðili ekki tekið neina ábyrgð sjálfur á árangri verksins og því hvorki borið hallann af því, ef illa gekk, né notið afrakstursins, ef vel gekk.

Vélar og verkfæri, sem sóknaraðili hafi notað við vinnu sína, hafi verið eign varnaraðila, ef undan sé skilin bifreið sóknaraðila, en allur kostnaður vegna bifreiðarinnar hafi verið greiddur sérstaklega af varnaraðila gegn framvísun akstursdagbókar. Sóknaraðila hafi verið falin öll efniskaup vegna framkvæmda hjá varnaraðila skv. 3. gr. samnings, en öll kaup hafi farið fram á reikning félagsins.

Líta beri svo á, að vinnusamband aðila hafi verið varanlegt, þó að það hafi vissulega verið tímabundið.

Sóknaraðili hafi verið félagsmaður í Félagi starfsfólks í húsgagnaiðnaði og greitt stéttarfélagsgjöld til þess, þar til það hafi verið lagt niður, en þá hafi hann gerst félagsmaður í Trésmiðafélagi Reykjavíkur. Hann hafi notið flestra þeirra grunnréttinda, sem kjarasamningar félaganna kveði á um. Hann hafi fengið orlof líkt og aðrir launþegar, auk þess hafi hann fengið

greiðslur í veikindaleyfi, ef svo bar undir. Þá hafi honum verið tryggður lágmarksuppsagnarfrestur skv. lögum og kjarasamningum, 3 mánuðir, en honum hafi líkt og öðrum starfsmönnum varnaraðila verið sagt upp störfum 29. mars 1993 með 3ja mánaða uppsagnarfresti, en í uppsagnarbréfinu sé hann ávarpaður sem starfsmaður varnaraðila.

Þegar litið sé til þess, sem hér að framan sé rakið, verði að telja, að sóknaraðili hafi í raun verið launþegi, en ekki verktaki hjá varnaraðila, en framangreind atriði beri það með sér, að samningur milli sóknaraðila og varnaraðila hafi í sér fólgin flest einkenni ráðningarsamnings, enda hafi sóknaraðili ávallt litið svo á þrátt fyrir orðalag samningsins, að hann væri launþegi hjá varnaraðila.

Að lokum bendir sóknaraðili á það, að samkvæmt almennri skilgreiningu á hugtakinu verksamningi sé gert ráð fyrir, að verktaki taki að sér gegn endurgjaldi að vinna eða annast um tiltekið verk fyrir verkkaupa og að verktaki ábyrgist verkkaupa árangur verksins.

Til samanburðar megi benda á skilgreiningu laga nr. 53/1993 um ábyrgðarsjóð launa vegna gjaldþrota, en í 2. mgr. 4. gr. laganna sé hugtakið launþegi skilgreint sem hver sá launþegi, sem þegið hafi tíma-, viku- eða mánaðarlaun samkvæmt vinnusamningi við vinnuveitanda og gegnt hafi starfi, sem veiti rétt til launa í uppsagnarfresti samkvæmt lögum eða kjarasamningi.

Augljóst sé, að síðargreinda skilgreiningin falli mun betur að efni samnings þess, sem um sé deilt í máli þessu, þrátt fyrir það að samningurinn nefnist verksamningur og sóknaraðili sé nefndur verktaki.

Um lagaákvæði vísar sóknaraðili aðallega til almennra reglna vinnu- og verktakaréttar máli sínu til stuðnings og til þeirra sjónarmiða, sem þar komi fram, um aðgreiningu á milli verktaka og launþega annars vegar og verksamninga og ráðningarsamninga hins vegar. Þá vísar sóknaraðili til eftirtalinna dómsúrlausna, þar sem framangreind sjónarmið komi fram: Hrd. 1980, 1948, Hrd. 1983, 1751, Hrd. 1986, 1241, Hrd. 1988, 157, og úrskurða skiptaréttar Reykjavíkur frá 31. ágúst 1984, 16. janúar 1987 og 28. janúar 1987.

Þá vísar sóknaraðili til 2. mgr. 4. gr. laga nr. 53/1993.

Málskostnaðarkrafa sóknaraðila er byggð á 1. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991.

Málavextir, málsástæður og lagarök varnaraðila.

Af hálfu varnaraðila er málavöxtum lýst á þann veg, að sóknaraðili hafi verið starfsmaður varnaraðila. Hinn 20. janúar 1992 hafi verið gerður

verksamningur milli sóknar- og varnaraðila, þar sem starfskjörum hins fyrrnefnda hafi verið breytt töluvert frá því, sem áður hafi verið. Greiðslur til hans hafi hækkað verulega, honum verið gert að greiða öll launatengd gjöld sjálfur auk virðisaukaskatts af þeim greiðslum. Gerð hafi verið breyting á launamiðum vegna greiðslna til sóknaraðila árið 1992, og eftir þessar breytingar líti út fyrir, að sóknaraðili hafi selt varnaraðila þjónustu sína sem verktaki, hann hafi gert sérstakan reikning fyrir þjónustu sína og gert kröfu um virðisaukaskatt. Orlofsgreiðslur og laun í veikindum hafi fallið niður, og varnaraðili hafi hætt að standa skil á launatengdum gjöldum vegna sóknaraðila, sem sjálfur hafi innt þau gjöld af hendi eftir breytinguna.

Í meginmáli áðurgreinds samnings frá 20. janúar 1992 komi fram, að um verksamning sé að ræða, sóknaraðili sé þar nefndur verktaki og varnaraðili verkkaupi. Þessi ytri einkenni samnings mæli eindregið gegn því, að ætlunin hafi verið, að sóknaraðili yrði áfram launþegi í skilningi 112. gr. gjaldþrotalaga nr. 21/1991, og af efni samningsins verði ekkert slíkt ráðið.

Mál þetta snúist um það, hvort sóknaraðili hafi verið launþegi hjá varnaraðila og laun hans eigi af þeim sökum að njóta forgangs samkvæmt 112. gr. gjaldþrotalaga nr. 21/1991 eða hann hafi selt fyrirtækinu þjónustu sína sem verktaki og kröfu hans beri að skipa í kröfuröð sem almennri kröfu.

Því sé ekki mótmælt, að sóknaraðili hafi fengið fastar mánaðarlegar greiðslur. Hins vegar hafi þær verið miðaðar við 300 útseldar vinnustundir. Varnaraðili mótmælir því, að þetta fyrirkomulag bendi sérstaklega til þess, að um vinnusamning hafi verið að ræða. Þá sé því mótmælt, að sóknaraðila hafi verið skylt að vinna verkið persónulega, því að í verksamningnum komi fram, að hann hafi getað falið öðrum að vinna verk, sbr. 2. gr. samningsins. Í því felist, að sóknaraðili hafi getað gert samninga við aðra iðnaðarmenn um lagfæringar og breytingar án samráðs við framkvæmdastjóra. Samkvæmt verksamningnum hafi sóknaraðila borið að annast samningsgerð vegna viðhalds verslana, en hann hafi getað falið öðrum iðnaðarmönnum þá vinnu, ef honum hafi ekki verið kleift að inna hana af hendi sjálfur. Sóknaraðili hafi því komið fram sem eins konar yfirverktaki gagnvart varnaraðila.

Sóknaraðili hafi haft mjög frjálstar hendur um framkvæmd þeirra verka, sem honum hafi verið falin, þó að hann hafi þurft að fara eftir verkáætlun fyrir hvert ár í senn, eins og 5. gr. samningsins kveði á um, og honum hafi ekki verið heimilt að hefja verk nema með samþykki framkvæmdastjóra. Sóknaraðila hafi verið frjálst að ákveða, hvenær hann skilaði vinnu sinni, en samningurinn hafi verið bundinn við 300 stundir á mánuði og skráning samkvæmt stimpilklukku því bæði eðlileg og nauðsynleg.

Þó að árangur af þjónustu sóknaraðila hafi verið á ábyrgð varnaraðila, sé ekki talið, að það hafi þýðingu við mat á því, hvort þjónusta hans teljist verktakastarfsemi eða ekki.

Sóknaraðili hafi að mestu unnið verk sitt með eigin verkfærum. Hann hafi greint skiptastjórum frá því, að verkfæri á verkstæði væru hans eign, og tekið þau í sínar vörslur. Varnaraðili hafi því ekki lagt honum til verkfæri.

Af hálfu varnaraðila er því mótmælt, að réttindi sóknaraðila og skyldur samkvæmt verksamningnum hafi ráðist af heildarsamningum Félags starfsfólks í húsgagnaiðnaði eða Trésmiðafélags Reykjavíkur. Þá er því haldið fram af varnaraðila, að sóknaraðili hafi hvorki notið orlofs né launa í veikindum, eftir að verksamningur var undirritaður. Uppsögn sóknaraðila hafi verið í samræmi við 10. gr. verksamningsins.

Varnaraðili lítur svo á, að álit sóknaraðila komi ekki til við mat á stöðu hans hjá fyrirtækinu, sérstaklega þegar litið sé til hins skýra orðalags, sem hann hafi sjálfur undirritað.

Varnaraðili reisir kröfu sína um sýknu á því, að sóknaraðili hafi ekki verið launþegi, heldur verktaki í fastri þjónustu varnaraðila samkvæmt verksamningi, sem gerður hafi verið 30. janúar 1992. Greiðslur samkvæmt samningnum hafi ekki verið laun eða annað endurgjald fyrir vinnu í þjónustu varnaraðila í skilningi 1. og 3. tl. 112. gr. gjaldprotalaga nr. 21/1991 og njóti því ekki forgangsréttar við búskiptin.

Sóknaraðili hafi verið verktaki, sem eftirtalin atriði sýni:

Aðilar hafi gert með sér sérstakan samning, þar sem greinilega komi fram, að sóknaraðili sé verktaki, en varnaraðili verkkaupi. Í þessu sambandi sé á það bent, að sóknaraðili hafi áður verið launþegi í þjónustu varnaraðila og það hafi verið sérstök ákvörðun aðila að breyta réttarsambandinu á þennan hátt.

Sóknaraðili hafi gert sérstakan reikning fyrir þjónustu sína, þar sem hann hafi gert kröfu um þóknun ásamt virðisaukaskatti, en reikningurinn ekki verið sundurliðaður að öðru leyti.

Sóknaraðili hafi sjálfur séð um greiðslur á launatengdum gjöldum, svo sem orlofsgreiðslum, lífeyrissjóðsgreiðslum, félagsgjöldum o. fl.

Á launamiðum varnaraðila fyrir skattárið 1992 hafi greiðslur til sóknaraðila verið flokkaðar sem verktakagreiðslur að undanskildum launum til hans í janúarmánuði 1992, þ. e. a. s. áður en verksamningurinn var gerður.

Varnaraðili hafi ekki lagt honum til verkfæri, heldur hafi sóknaraðili lagt til eigin verkfæri.

Sóknaraðili hafi verið sjálfstæður í starfi og ekki litið verkstjórn af hálfu varnaraðila.

Varnaraðili mótmælir þeirri fullyrðingu sóknaraðila, að framkvæmdastjóra varnaraðila hafi ekki verið unnt að fallast á kröfur sóknaraðila, nema gerður yrði við hann verksamningur, en sóknaraðili átt að halda öllum réttindum og borið flestar skyldur, sem ráðningarsamningurinn og almennar reglur um réttindi og skyldur launþega geri ráð fyrir.

Varnaraðili reisir kröfur sínar á almennum reglum vinnuréttar og samningaréttar. Að því er varði kröfu stefnda um röð í kröfuskrá, sé byggt á launþegahugtaki 112. gr. gjaldþrotalaga nr. 21/1991.

Málskostnaðarkröfu sína styður varnaraðili við 1. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991.

Þá vísar varnaraðili til eftirtalinna dóma Hæstaréttar Íslands: Hrd. 1978, 772, Hrd. 1983, 1751, Hrd. 1987, 988, Hrd. 1988, 157.

Framburður aðila og vitnis.

Niðurstaða.

Aðila greinir á um það, hvort sóknaraðili hafi verið launþegi eða verktaki hjá varnaraðila, þá er honum var sagt upp störfum vegna rekstrarörðugleika, er leiddu til gjaldþrots hins síðarnefnda árið 1993.

Óumdeilt er, að sóknar- og varnaraðili gerðu með sér samning, sem nefndur var verksamningur, í ársbyrjun 1992, en aðila greinir á um það, hvort sóknaraðili hafi haft stöðu verktaka samkvæmt samningnum eða stöðu launþega.

Samkvæmt efni samningsins þáði sóknaraðili föst laun fyrir ákveðinn vinnutíma, verk hans fólst í framkvæmdum á vegum varnaraðila, sem hann hafði heimild til að ráða aðra í, en launagreiðslur til þeirra aðila voru greiddar af varnaraðila. Sóknaraðili laut verkstjórn framkvæmdastjóra varnaraðila, verkáætlun var gerð fyrir árið, en hún var háð samþykki framkvæmdastjóra varnaraðila. Sóknaraðili var háður samþykki framkvæmdastjóra til þess að hefja verk, hann skyldi stimpla sig inn á stimpilklukku til að sanna viðveru sína og tímafjölda. Sóknaraðili tók ekki ábyrgð á vinnu sinni, heldur var hún unnin á ábyrgð varnaraðila. Varnaraðili lagði sóknaraðila til vinnuaðstöðu bæði skrifstofu og verkstæði með tækjum fyrir utan handverkfæri, sem sóknaraðili lagði sjálfur til auk bifreiðar, sem varnaraðili greiddi kostnað af í samræmi við akstursdagbók. Efniskaup voru gerð út á reikning varnaraðila. Sóknaraðili var ráðinn til ákveðins tíma með ákveðnum uppsagnarfresti í samræmi við kjarasamninga. Hann greiddi stéttarfélagsgjöld til fagfélags síns og naut m.a. orlofs.

Sóknaraðili gerði hins vegar sérstakan reikning fyrir vinnu sína, greiddi sjálfur skatta, þ. m. t. virðisaukaskatt, og sá um greiðslur launatengdra gjalda.

Þykir rétt, að varnaraðili hafi sönnunarbyrðina fyrir því, að um verk-samning hafi verið að ræða, en ekki vinnusamning, þar sem það hafi staðið honum nær í upphafi að tryggja sér slíka sönnun. Þegar litið er til þess, sem hér að framan greinir, þykir varnaraðili ekki hafa sýnt fram á þrátt fyrir heiti samnings aðila, að sóknaraðili hafi haft stöðu verktaka, svo sem heiti samningsins beri með sér, heldur stöðu launþega, þegar litið er til efnis samningsins og framkvæmdar hans, framburðar sóknaraðila og vitnis varnaraðila og annarra gagna málsins, sbr. og skilgreiningu á launþegahug-takinu í 2. mgr. 4. gr. laga nr. 53/1993, þar sem fram kemur, að launþegi telj-ist hver sá, sem þegið hafi tíma-, viku- eða mánaðarlaun samkvæmt vinnu-samningi við vinnuveitanda og gegnt hafi starfi, sem veiti rétt til launa í uppsagnarfresti samkvæmt lögum eða kjarasamningi.

Niðurstaða málsins er því sú með vísan til þess, sem hér að framan er rakið, að fallist er á, að krafa sóknaraðila í þrotabú varnaraðila, Miklagarðs hf., að fjárhæð 560.013 kr., verði viðurkennd sem forgangskrafa í búið með vísan til 112. gr. laga nr. 21/1991. Með vísan til 114. gr. laga nr. 21/1991 er ekki fallist á, að vextir af kröfunni njóti forgangs í búið.

Varnaraðili greiði sóknaraðila 90.000 kr. í málskostnað.

Af hálfu sóknaraðila flutti Bjarki Diego hdl. málið, f. h. Andra Árnason-ar hrl.

Af hálfu varnaraðila flutti Ástráður Haraldsson hdl. málið.

Úrskurðinn kveður upp Halla Bachmann Ólafsdóttir, fulltrúi dómstjóra.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Krafa sóknaraðila, Einars Erlendssonar, nr. 633 á kröfuskrá, að fjárhæð 560.013 kr., er viðurkennd sem forgangskrafa í þrotabú varnaraðila, Miklagarðs hf.

Varnaraðili greiði sóknaraðila 90.000 kr. í málskostnað.